

Ammatillinen opettajakorkeakoulu

AMMATILLINEN ERITYISOPETTAJANKOULUTUS (60 OP)

Opiskelijan käsikirja 2017 - 2018

jamk.fi

Jyväskylän ammattikorkeakoulu

SISÄLLYS

JOHDANTO.....	2
AMMATILLISEN ERITYISOPETTAJANKOULUTUKSEN LÄHTÖKOHTIA	3
AMMATILLISEN ERITYISOPETTAJAN OSAAMINEN JA KOULUTUKSEN TAVOITTEET	7
AMMATILLISEN ERITYISOPETTAJANKOULUTUKSEN OPINTOKOKONAISUUDET JA TAVOITTEET	12
Kehittyvä ammatillinen identiteetti 11 op (AEJ17Z)	13
Opiskelun henkilökohtaistaminen 6 op (AEJO2017)	13
Valinnaiset opinnot 5 op (AEJV2017)	14
Inklusiivisen koulutuksen kehittäminen 23 op (AET17Z)	15
Muuttuva toimintaympäristö 8 op (AETM2017).....	15
Ammatillisen erityisopetuksen perusteet 5 op (AETA2017)	16
Inklusiivisen toimintaympäristön kehittäminen 10 op (AETI2017)	17
Oppimisen moninaisuus 26 op (AEO17Z).....	18
Inklusiiviset opetusjärjestelyt 20 op (AEOY2017).....	18
Harjoittelu 6 op (AEOH2017).....	20
OSAAMISEN HANKKIMINEN JA OSOITTAMINEN	21
Liite 1. Opintojen toteutumiskaavio.....	22
Liite 2. Opintojen päättövaihe.....	23
Liite 3. Osaamisen tunnistaminen ja opintojen korvaaminen.....	24

JOHDANTO

Tervetuloa!

Lukuvuoden 2017 - 2018 ammatillisen opettajakorkeakoulun koko opinto-opas on sähköisessä muodossa osoitteessa <http://www.jamk.fi/aokk/opinto-opaat>.

Verkko-oppaasta löydät ammatillisen erityisopettajakoulutuksen opetussuunnitelman perusteet, ammatillisen opettajakorkeakoulun toimintaa koskevia perustietoja, opintojen pelisäännöt, opintotukeen ja opintososiaaliin etuihin liittyvät asiat sekä tiedot opiskeluasi tukevista palveluista.

Tämä osa ammatillisen opettajakorkeakoulun opinto-opasta sisältää erityisopettajan opintoja koskevat asiat. Tämän osan tavoite on tukea Sinua ja opintopiiriäsi opintojen suunnittelussa ja erityisopettajakoulutuksen tavoitteiden saavuttamisessa.

Tässä oppaassa kuvataan aluksi erityisopettajakoulutuksen lähtökohtia sekä koulutusta sääteleviä lakeja ja asetuksia. Sen jälkeen tarkastellaan osaamista, joka on erityisopettajakoulutuksen tavoitteena. Oppaasta löytyvät erityisopettajakoulutuksen opintokokonaisuudet ja niihin sisältyvät opintojaksot. Kaikista opintojaksoista on kuvattu osaamistavoitteet, keskeiset sisällöt, arviointiaineistot, arviointikriteerit ja arviointiasteikko. Kuhunkin opintokokonaisuuteen kuuluvat oppimistehtävät löydät Optima-oppimisympäristöstä. Opinto-oppaassa on kuvattu myös opintojen toteutuksen periaatteita ja koulutuksen toteutuksen aikataulu. Aikataulu on viitteellinen raami omien opintojesi suunnittelun pohjaksi.

Erityisopettajaksi kehittyminen on osa yksilön jatkuvaa ammatillista kasvua, jossa oma lähtöammatti ja opettajuus kehittyvät erityisopettajuudeksi. Koulutuksen tehtävänä on tarjota opiskelijalle kehykset, joiden kautta hän voi tarkastella erityisopetuksen kysymyksiä suhteessa omaan ja työyhteisönsä toimintaan.

AMMATILLISEN ERITYISOPETTAJANKOULUTUKSEN LÄHTÖKOHTIA

Inklusiivinen koulutus

Ammatillisen erityisopettajankoulutuksen tavoitteet pohjaavat kansallisiin ja kansainvälisiin koulutuspoliittisiin linjauksiin ja suosituksiin, joissa korostetaan inklusiivista koulutusta. Amatilliset opettajakorkeakoulut ovat laatineet vuonna 2012 erityisopettajankoulutuksen laatusuositukset, jotka edistävät inklusiivisen koulutuksen kehittämistä. Inklusio ymmärretään tässä kohtaa jatkumona, laajana kasvatusta ja yhteiskuntaa koskevana ajattelutapana kaikille yhteisestä koulusta. Ajatteluna, johon sisältyy kritiikki perinteisen koulun kaksoisjärjestelmää ja oppimiskulttuuria kohtaan ja samalla vaatimus koulun toimintakulttuurin muuttumisesta. Inklusiivisuuteen kuuluu myös osallisuus. Se tarkoittaa tässä yhteydessä koulutusmahdollisuuksien takaamista kaikille ja koulutuksen merkityksen korostamista syrjäytymisen ehkäisyssä. Amatillisessa erityisopetuksessa keskeisenä haasteena on erityistä tukea tarvitsevien opiskelijoiden tuen ja ohjauksen, opintojen henkilökohtaistamisen sekä yksilöllisen oppimisen järjestäminen osana yleistä oppimisympäristöä. Osallistavan ja esteettömän opetuksen myötä erityiskasvatuksellinen osaaminen tulee sisällyttää koulutuksen järjestäjien ja oppilaitosten strategiaan linjauksiin ja koko organisaation osaamiseen. Amatillisessa erityisopettajankoulutuksessa esteettömyyden keskeiseksi kulmakiveksi nousee erityisopettajuuden arvoperusta: yksilöllisyyden kunnioittaminen, moniarvoisuus, vastuu lähimmäisistä, tasa-arvon edistäminen ja työn kunnioittaminen. Amatillisessa erityisopettajankoulutuksessa esteettömyyden edistäminen kulkee punaisena lankana läpi koulutuksen sekä koulutuksellisen esteettömyyden että yksilöllisen oppimisen tukemisen näkökulmasta.

Kehittyvä työelämä

Ammatillisen erityisopettajankoulutuksen tavoitteet ja toteutus johdetaan kehittyvästä työelämästä. Yhteiskunnallinen muutos ja sen seuraukset asettavat vaatimuksia niin työelämälle kuin myös koulutukselle. Koulutuksen saralla kiinnittyy huomio yhteisöllisyyden ja osallisuuden tukemiseen samalla kun koulutus toteutetaan yhä yksilöllisimmin ratkaisuin. Koulutustarjonnan ja opiskelijoiden monimuotoisuuden lisääntyminen asettavat vaatimuksia kaikille koulutuksen, opetuksen ja ohjauksen parissa työskenteleville toimijoille. Erityistä tukea tarvitsevien nuorten ja aikuisten opiskelijoiden työllistymisen edistäminen edellyttää amatilliselta erityisopetukselta monenlaisia toimintatapoja ja laajaa toimijaverkostoa.

Koulutusjärjestelmässä tapahtuvat rakenteelliset, sisällölliset ja toiminnalliset muutokset muokkaavat myös amatillisten erityisopettajien työnkuvaa. Kaikessa osaamisen hankkimisessa korostuvat yksittäisen oppijan henkilökohtaiset tarpeet ja tavoitteet, joten jokainen opettaja joutuu omassa työssään ottamaan kantaa siihen, miten näihin tavoitteisiin ja tarpeisiin vastataan. Opettajat tarvitsevat työssään tukea ja erityisopettajan roolissa korostuvatkin yhä useammin konsultatiiviset taidot. Myös amatillisten oppilaitosten

yhdentymisen yhä suuremmiksi yksiköiksi edellyttää aiempaa enemmän erityisopetuksen suunnittelua, yhtenäistämistä, koordinoitua ja johtamista ja asettaa siten erityisopettajan osaamiselle uusia vaatimuksia.

Ammatillisten koulutuksen linjauksissa korostuu erityisopetuksen vahva liittäminen osaksi yleistä opetusta. Näin myös ammatillisten erityisopettajien työssä korostuu vahva ammattipedagoginen kytkös. Inklusiivisessa koulutuksessa vaaditaan ammattipedagogisen kytköksen lisäksi monipuolista verkosto-osaamista. Ammatillisten erityisopettajien työn kohde on laaja: yksilöllisestä työotteesta oppilaitostasoiseen kehittämiseen. Ammatilliset erityisopettajat toimivat ammatinopettajina ryhmissä, suunnittelevat, järjestävät ja mahdollistavat erityisen tuen toteutumista ja toimivat oppilaitosyhteisöissä konsultatiivisessa tai johtavassa tehtävässä erityisopetuksen kysymysten osalta. Erityisopettajien uusintuvan, kehittävän työotteen vahvistaminen on ammatillisen erityisopettajankoulutuksen yksi päätehtävä.

Ammatillista erityisopettajankoulutusta ohjaavat lait, asetukset ja suositukset

Ammattikorkeakoululain (932/2014) 8§:n mukaan ammattikorkeakoulu voi antaa ammatillista opettajankoulutusta sen mukaan kuin siitä erikseen säädetään toimiluvassa. Koulutuksen rahoitus määritellään ammattikorkeakoululaissa (932/2014) ja asetuksessa (1129/2014 12–16 §) osana koko ammattikorkeakoulun rahoitusmallia. Toiminnan muut ehdot määritellään Jyväskylän ammattikorkeakoulun ja opetus- ja kulttuuriministeriön välisessä sopimuksessa, ammatillisen opettajakorkeakoulun ja ammattikorkeakoulun johdon välisessä toimintasuunnitelmassa sekä JAMKin tutkintosäännössä.

Ammatillisen opettajankoulutuksen lisäksi ammatillinen opettajakorkeakoulu järjestää pedagogista jatko- ja täydennyskoulutusta ja palvelee valtakunnallisesti ammattikorkeakouluja, ammatillisia oppilaitoksia ja muita organisaatioita niiden pedagogisen toiminnan kehittämisessä.

Koulutustehtävän ohella ammatillisen opettajakorkeakoulun tehtävänä on ammattikorkeakoululakiin perustuen harjoittaa ammattikorkeakouluopetusta palvelevaa sekä työelämää ja aluekehitystä tukevaa ja alueen elinkeinorakenteen huomioon ottavaa soveltavaa tutkimus- ja kehitystyötä.

Lakiin (932/2014) ja toimilupaan perustuen ammatillisella opettajankoulutuksella tarkoitetaan ammattikorkeakoulujen ja ammatillisten oppilaitosten opettajille ja opettajiksi aikoville tarpeellista opettajankoulutusta. Ammatillisesta opettajakoulutuksesta annetussa asetuksessa (1129/2014) määritellään, että opintojen tavoitteena on antaa opiskelijoille valmiudet 1) ohjata erilaisten opiskelijoiden oppimista ja 2) kehittää opetusalaansa ottaen huomioon työelämän ja ammattien kehittyminen.

Opettajien jatkokoulutuksena toteutettava erityisopettajankoulutus antaa kelpoisuuden erityisopetuksen tehtäviin ammatillisessa koulutuksessa (Asetus opetustoimen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista 986/1998). Ammatilliset erityisopettajat voivat toimia ammatillisten erityisoppilaitosten, ammatillisten oppilaitosten, aikuiskoulutuksen, ammattikorkeakoulujen, vapaan sivistystyön ja kolmannen sektorin opetus- ja asiantuntijatehtävissä.

Ammattiin ja työelämään kouluttamisen lisäksi erityisopettajat voivat toimia ammatillisen peruskoulutukseen valmentavassa koulutuksessa (VALMA) ja työhön ja itsenäiseen elämään valmentavassa koulutuksessa (TELMA) sekä tehdä opetukseen liittyviä kehittämis-, ohjaus- ja tukitehtäviä. Asetus opetustoimen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista (986/1998, luku 5. 16 §) määrittelee ammatillisen erityisopettajan kelpoisuuden seuraavasti: Erityisopetusta on kelpoinen antamaan henkilö, jolla on:

1. tässä asetuksessa säädetty ammatillisten tai yhteisten opintojen opettajan kelpoisuus ja
2. vähintään 60 opintopisteen tai vähintään 35 opintoviikon laajuiset ammatillisen koulutuksen erityisopettajan opinnot tai yliopistojen tutkinnoista annetun valtioneuvoston asetuksen (794/2004) 19 §:n 1 momentin 3 kohdassa säädetty erityisopetuksen tehtäviin ammatillisia valmiuksia antavat opinnot.

Yhteisten opintojen opetusta on kelpoinen antamaan myös henkilö, joka on suorittanut soveltuvan ylemmän korkeakoulututkinnon ja jolla on em. erityisopettajan opinnot. Jos erityisopetuksen tarkoituksenmukainen järjestäminen sitä edellyttää, erityisopetusta voi antaa myös muu ammatilliseen koulutukseen kelpoinen opettaja osana muuta opetustaan. Ammatilliseen opettajakorkeakouluun hakevilta edellytetään riittävää koulutusjärjestelmän ja työelämän tuntemusta.

Ammatillisen erityisopetuksen kehittämistarpeet liittyvät koko koulutuspolitiikkaa ja koulutusta koskeviin haasteisiin. Opetus- ja kulttuuriministeriön nimeämät koulutuksen kärkihankkeet vuosille 2016-2018 asettavat ammatilliselle koulutukselle, myös erityisopetukselle, laajoja tehtäviä. Ammatillisen koulutuksen ja työelämän kiinteä yhteistoiminta jatkuu ja tarvitaan uusia, työelämälähtöisiä oppimisympäristöjä ja toteutustapoja ammatilliseen erityisopetukseen. Koulutuksen avulla pyritään lisäämään opiskelijoiden yhteiskunnallista aktiivisuutta ja osallisuutta kiinnittämällä huomiota erityisen tuen ja ohjauksen järjestämisen tapoihin ja ympäristöihin. Kärkihankkeisiin sisäkirjoitettu koulutuksen inklusio-ajattelu edellyttää ammatillisen koulutuksen kehittämistä entistä esteettömämmäksi, yhdenvertaisuutta ja osallisuutta korostavaksi sekä yksilöllisyyttä, joustavuutta ja kansainvälisyyttä huomioivaksi oppimisympäristöksi.

Myös Euroopan erityisopetuksen kehittämiskeskus (European Agency for Development in Special Needs Education) on linjannut kehittämisessä tarvittavan päätöksenteon tueksi toimintoja, jotka edistävät erityistä tukea tarvitsevien oppijoiden integrointia yleisopetuksen oppimisympäristöihin. Matkalla inklusiiviseen koulutusjärjestelmään on kehitettävä osallistamista tukevaa lainsäädäntöä ja politiikkaa, on parannettava osallistamista edistävää resursointia, on kehitettävä toimivat seuranta-, arviointi- ja tulosvastuujärjestelyt ja on parannettava koulutuksen saatavuutta ja lisättävä koulutusmahdollisuuksia.

Vuonna 2012 Euroopan erityisopetuksen kehittämiskeskus määritteli ”Osallistavan opettajan profiilin”. Profiili sisältää ne keskeiset arvot ja osaamisalueet, joita kaikki opettajat tarvitsevat työskennellessään inklusiivisessa koulutuksessa. Osallistavan opettajan arvoiksi nimettiin:

1. Oppijoiden moninaisuuden arvostaminen – oppijoiden erilaisuus nähdään koulutuksen voimavarana
2. Kaikkien oppijoiden tukeminen – opettajilla on suuret odotukset kaikkien oppijoiden edistymisestä
3. Yhteistyö muiden kanssa – yhteistyö ja tiimityöskentely ovat kaikkien opettajien olennaisia työvälineitä
4. Henkilökohtainen ammatillinen kehittyminen – opettaminen on oppimista, ja opettaja ottaa vastuun omasta elinikäisestä oppimisestaan

Osaamisalueet sitoutuvat arvoihin ja rakentuvat kolmesta tekijästä: asenteista, tiedoista ja taidoista. Kukin asenne tai näkemys edellyttää tiettyä tietoa tai ymmärrystä sekä taitoa soveltaa sitä käytäntöön. Osaamisalueet ovat:

- käsitys inklusiivisesta koulutuksesta – erityispedagoginen perusta
- näkemys oppijoiden moninaisuudesta
- kaikkien oppijoiden akateemisen, käytännön, sosiaalisen ja emotionaalisen oppimisen edistäminen
- yhteistyö vanhempien ja perheiden kanssa
- yhteistyö opetusalan ja eri asiantuntijaverkostojen kanssa
- opettaja reflektioivana toimijana: oman toiminnan vaikuttavuuden arviointi.
- koulutus ammatillisen oppimisen ja kehityksen perustana

Myös ammatillisen erityisopettajankoulutuksessa on huomioitu nämä osaamisalueet.

AMMATILLISEN ERITYISOPETTAJAN OSAAMINEN JA KOULUTUKSEN TAVOITTEET

Osaamisalueet ja yleistavoitteet

Ammatillisen erityisopettajankoulutuksen peruslähtökohtana on inklusiivisen koulutuksen kehittäminen. Erityisopettajaopinnoissa tätä toteutetaan oman erityisopettajuuden rakentamisen, oppimisympäristön ja työyhteisön osaamisen kehittämisen sekä alueellisen yhteistyön kautta. Opiskelijan henkilökohtainen kasvu ja ammatillinen osaaminen liitetään kiinteästi oppimisympäristön osaamisen ja opiskelijan oman työyhteisön erityisopetuksen kehittämiseen. Koulutuksen tavoitteena on erityisopettajuus, jossa painottuvat pedagogisen osaamisen lisäksi konsultatiivinen ja verkostoituva työote. Koulutuksen tavoitteena on ammattialaansa ja opetustyötään tutkiva erityisopettaja, joka uskaltautuu kehittävään vuorovaikutukseen ympäristönsä kanssa ja arvioi omaa toimintaansa tavoitteena työnsä ja toimintaympäristönsä kehittäminen. Tähän liittyvinä tavoitteina ovat oman erityiskasvatuksellisen ajattelutavan sisäistäminen ja sen tietoisesti tekeminen sekä kehittyminen ammatilliseksi erityisopettajaksi omaa työtään tutkien.

Kuvio 1. Ammatillisen erityisopettajankoulutuksen osaamistavoitteet

Ammatillisen erityisopettajankoulutuksen yleistavoitteina on kehittää:

- opettajan erityisopetuksen ja erityisen tuen tietoperustaa
- opettajan henkilökohtaisia yksilöllisen oppimisen ohjaamisen taitoja
- opettajan valmiuksia suunnitella ja toteuttaa inklusiivisia ratkaisuja omassa oppilaitoksessaan

- kykyä toimia ammatillisen erityisopetuksen ja erityisen tuen kehittämistyössä inklusiivisten periaatteiden mukaisesti
- opettajan valmiuksia verkostoitua ja kehittää palveluja erityistä tukea tarvitsevien opiskelijoiden hyväksi koulutuksen nivelvaiheissa ja työllistymisen edistämiseksi

Jatkuva oppiminen

Jatkuvan oppimisen vaatimus liittyy olennaisesti ammatillisen erityisopettajankoulutuksen kaikkiin osaamisalueisiin. Työn pohdinta, kyky kriittiseen itsearviointiin ja itsenäisiin valintoihin ovat välttämättömiä taitoja oman työn ja työyhteisön kehittämiseksi. Keskeisenä ammatillisen erityisopettajien koulutuksen tavoitteena on tukea asiantuntijuuden kasvua ja sen uudistamista. Koulutuksen keskeisin tavoite on kehittää henkilökohtaista erityisopettajuutta. Henkilökohtaisen opiskelusuunnitelman avulla on mahdollista suunnata koulutusta yksilöllisten tavoitteiden mukaisesti. Mentoroinnin ja oppimispiirityöskentelyn avulla rakennetaan ammatillista identiteettiä.

Jatkuvan oppimisen pätevyysalue sisältää

- **reflektio-osaamista**, joka tarkoittaa ammatillisen erityisopettajan taitoa arvioida oman ja yhteisönsä toiminnan lähtökohtia, tavoitteita ja toimintaympäristön muutosta ja kykyä asettaa uusia tavoitteita oman ja yhteisönsä toiminnan kehittämiseksi.
- **tiedonhallintaosaamista**, jolla ymmärretään ammatillisen erityisopettajan taitoa etsiä ja valikoida sellaista teoreettista tietoa, joka tukee henkilökohtaista kasvua ammatilliseen erityisopettajuuteen.

Toimintaympäristöjen kehittäminen

Ammatillisen erityisopettajan tulee kyetä hahmottamaan erityiseen tukeen yhteydessä olevat yhteiskunnalliset muutokset, määrittelemään työn monimuotoinen tehtäväkuva, ammatillisen erityisen tuen käsitteet ja sitä koskevat säädökset. Erityisopetuksen kansainvälinen toiminta mahdollistuu ammatillisen opettajakorkeakoulun tarjoamien englanninkielisten valinnaisten opintojen ja opiskelijavaihdon kautta. Opiskelijalla on myös mahdollista liittää opintoihinsa joko ammatillisen opettajakorkeakoulun tai oman oppilaitoksen kansainvälistymisen hankkeita.

Olennainen osa ammatillisen erityisopettajan työtä on erityisen tuen kehittämistyö oppilaitoksessa ja yhteistyö muiden oppilaitosten, viranomaistahojen sekä paikallisen että alueellisen työelämän kanssa. Kehittämisen ja yhteistyön tavoitteena on löytää inklusiivisuutta tukevia ratkaisuja. Opetussuunnitelmatyö, erityisen tuen suunnitteluun ja toteutukseen

liittyvä työ ja erilaiset projektit ja hankkeet ovat esimerkkejä toiminnoista, joilla näihin tavoitteisiin pyritään.

Oppimisympäristöillä ja niiden fyysisellä esteettömyydellä on tärkeä merkitys opetuksen toteuttamiselle. Oppilaitoksen toimivat rakenteelliset ratkaisut sekä turvallinen opiskeluympäristö tukevat oppimista ja lisäävät esteettömyyttä. Ammatillinen erityisopettaja edistää oppilaitoksen inklusiivista toimintaa vaikuttamalla oppilaitoksen toimintapolitiikkaan, asenteisiin, kulttuuriin ja käytännön ratkaisuihin.

Kehittämistyön edellytyksenä ammatilliselta erityisopettajalta vaaditaan oman ammattialansa teoreettista ja käytännöllistä hallintaa ja vahvaa erityispedagogista osaamista. Toimintaympäristöjen kehittäminen edellyttää laaja-alaisen yhteistyön lisäksi monipuolisia tiedon käyttöön liittyviä taitoja.

Oppilaitoksen toiminnan sisäinen kehittäminen edellyttää erityisopettajalta yhteisöllisiä toimintavalmiuksia ja konsultatiivista työtettä. Erityisopettajalla on keskeinen rooli opiskeluhuollossa ja oppilaitoshyvinvoinnin rakentamisessa. Ammatillisen erityisopettajan työ edellyttää kykyä toimia myös vaikuttamistyössä ja ristiriitatilanteissa.

Ammatillisen erityisopettajan toimintaympäristö koostuu monenlaisista vuorovaikutus- ja yhteistyösuhteista myös oppilaitoksen ulkopuolisten toimijoiden kanssa. Ammatillinen erityisopettaja kehittää yhteistyössä työelämän kanssa inklusiivisia työssäoppimis- mahdollisuuksia ja työllistymisvaihtoehtoja. Tämä kehittäminen edellyttää ammatilliselta erityisopettajalta verkostossa toimimisen taitoja. Laajimmillaan erityisopettajan toimintaympäristö muodostuu erilaisista kansallisista ja kansainvälisistä verkostoista.

Inklusiivisen koulutuksen kehittäminen edellyttää erityisopettajalta tutkivaa ja kehittävää työtettä, jota opiskelija rakentaa koulutuksen aikana.

Toimintaympäristön kehittäminen sisältää

- **kontekstiosaamista**, joka tarkoittaa ammatillisen erityisopettajan kykyä hahmottaa oma toimintansa suhteessa työyhteisön toimintaan ja siinä tapahtuviin muutoksiin ja ympäröivään alueelliseen verkostoonsa ja sen muutostarpeisiin
- **oman alan sisältöosaamista**, joka tarkoittaa laaja-alaiseen kelpoisuuteen liittyvää riittävää tiedollista ja menetelmällistä substanssin hallintaa
- **kehittämisoosaamista**, joka tarkoittaa erityisopettajan sisällöllistä ja menetelmällistä kykyä kehittää omaa ja yhteisönsä toimintaa suhteessa toimintaympäristön muutokseen.
- **tiedonhallintaosaamista**, jolla ymmärretään ammatillisen erityisopettajan taitoa etsiä ja valikoida sellaista teoreettista tietoa, joka yhdistyneenä kokemustietoon palvelee sekä hänen, että hänen yhteisönsä osaamisen kehittämistä.

Oppimisen ohjaaminen

Erityisopettajan työssä korostuu toimintaympäristöön ja työyhteisöön kohdistuva vaikuttaminen. Näiden lisäksi yksilöllinen opetus ja ohjaus, eettinen työote, erilaisuuden arvostaminen ja yksilöllisten erojen näkeminen rikkautena luovat erityisopettajan työn perustan.

Oppimisen ohjaaminen sisältää

- **oppimisteoriaosaamista**, joka tarkoittaa ammatillisen erityisopettajan tietoisuutta erityisopetuksen teoreettisista ja filosofisista lähtökohdista
- **oppijaosaamista**, joka tarkoittaa ammatillisen erityisopettajan taitoa huomioida yksilöllisiä oppimisen edellytyksiä ja mahdollisuuksia opetuksen suunnittelussa, toteutuksessa ja arvioinnissa
- **opetus- ja ohjaamisosaamista**, joka tarkoittaa ammatillisen erityisopettajan taitoa suunnitella opetuksen tavoitteita, sisältöjä ja työtapoja, taitoa arvioida oppimista ja kehittää opetusta ja oppimisympäristöjä.

Yhteistyö ja vuorovaikutus

Yhteistyö ja vuorovaikutus kytkeytyy kiinteästi oppimisen ohjaamiseen ja toimintaympäristöjen kehittämiseen. Yhteistyö liittyy usein esimerkiksi valtakunnalliseen tai alueelliseen koulutuksensuunnitteluun ja toteuttamiseen sekä kehittämishankkeisiin. Lisäksi vuorovaikutusosaaminen liittyy kiinteästi opetus- ja ohjaamistilanteisiin niin oppilaitoksen koko henkilöstön kuin opiskelijoiden ja heidän huoltajiensa kanssa. Yhteistyö oppilaitostasolla käsittää valmiuden muodostaa toimivia ohjaus- ja vertaissuhteita sekä työryhmiä. Laajemmin se sisältää myös valmiuden työskennellä verkostoissa, jotka muodostuvat suhteista muihin oppilaitoksiin ja työelämään. Laajimmillaan yhteistyö ulottuu kansainvälisiin suhteisiin, jotka ovat jo monen oppilaitoksen arkipäivää erilaisissa yhteistyöprojekteissa.

Ammatillisen erityisopettajan työ on luonteeltaan sosiaalista ja ihmisten väliseen vuorovaikutuksen perustuvaa. Kyky myönteiseen vuorovaikutukseen oppijoiden kanssa on laadukkaan opetuksen ja ohjaamisen kulmakivi.

Erityisopettajalta edellytetään myös valmiutta kehittää perinteisten vuorovaikutusmallien rinnalle uudenlaisia vuorovaikutuksellisia ratkaisuja esim. verkko-oppimisympäristöjen, digitaalisten materiaalien ja sosiaalisen median käyttämistä oppimisen, opetuksen ja ohjauksen tukena.

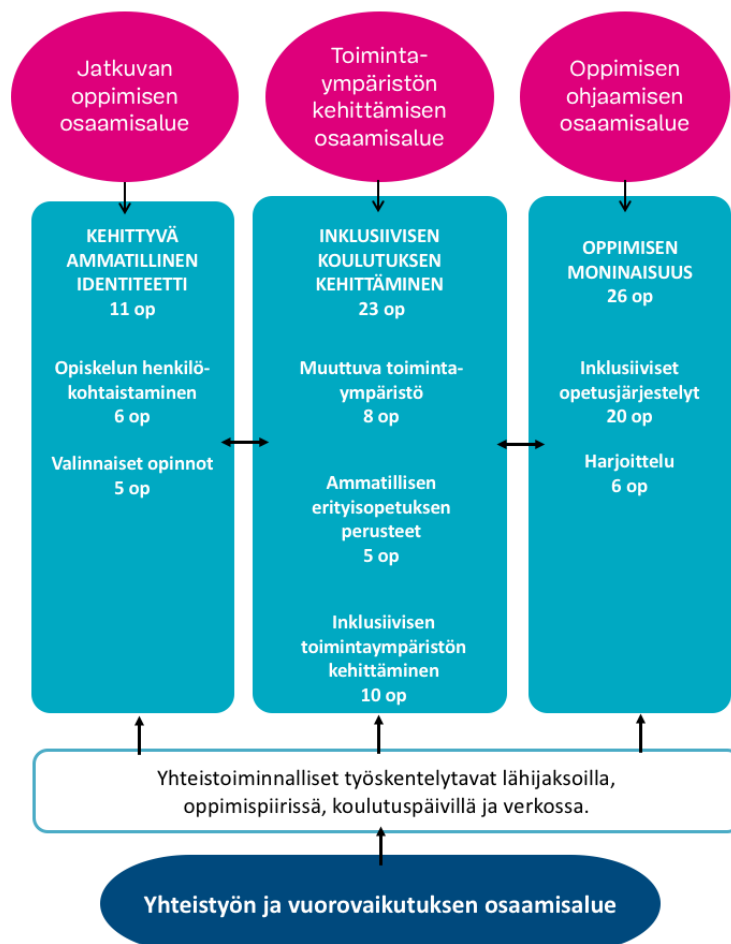
Yhteistyön ja vuorovaikutuksen osaaminen sisältää

- **alueellista verkosto-osaamista**, jolla ymmärretään ammatillisen erityisopettajan taitoa toimia erilaisissa yhteistyöverkostoissa sekä kykyä luoda oman ja yhteisönsä toiminnan kehittämisen kannalta tarkoituksenmukaisia yhteistyösuhteita
- **vuorovaikutusosaamista**, joka tarkoittaa ammatillisen erityisopettajan taitoa toimia erilaisissa vuorovaikutussuhteissa kulloisenkin toiminnan tavoitteen kannalta myönteisellä ja mielekkäällä tavalla.
- **tieto- ja viestintäteknistä** osaamista, joka tarkoittaa ammatillisen erityisopettajan taitoa hyödyntää tieto- ja viestintäteknikkaa omassa toiminnassaan.

AMMATILLISEN ERITYISOPETTAJANKOULUTUKSEN OPINTOKOKONAISUUDET JA TAVOITTEET

Ammatillinen erityisopettajankoulutus toteutetaan kolmen lukukauden mittaisena monimuotokoulutuksena, jossa yhteiset lähijaksot vuorottelevat etätöskentelyn kanssa. Opinnot voi suorittaa työn ohessa lukuun ottamatta lähijaksoja ja harjoittelua.

Ammatilliset erityisopettajan opinnot on rakennettu siten, että ne vastaavat osaamisvaatimukseen. Opinnot koostuvat opintokokonaisuuksista, jotka jakautuvat pienempiin opintojaksoihin. Osaamisalueet, opintokokonaisuudet ja opintojaksot on esitetty seuraavassa kuviossa.

Kuvio 2. Ammatillisen erityisopettajankoulutuksen osaamisalueet, opintokokonaisuudet ja opintojaksot

Opinnot koostuvat itsenäisestä opiskelusta, yhteistoiminnallisesta työskentelystä oppimispiirissä ja lähijaksoilla, etätyöskentelynä tehtävistä kirjallisista ja toiminnallisista tehtävistä sekä verkko-opintokokonaisuuksista ja harjoittelusta.

Kehittyvä ammatillinen identiteetti 11 op

(AEJ17Z)

Jatkuvan oppimisen opintokokonaisuudessa tutustutaan ammatillisen erityisopettajankoulutuksen opetus- ja toteutussuunnitelmiin, asetetaan tavoitteet opiskelulle ja kootaan omaa portfolioa. Valinnaisten opintojen osuus mahdollistaa opintojen henkilökohtaistamista. Kaikkeen tähän sisällytetään jatkuva itsearviointi; oman toiminnan ja kehittymisen pohdintaa asetettujen tavoitteiden suunnassa.

- [Opiskelun henkilökohtaistaminen \(6 op\)](#)
- [Valinnaiset opinnot \(5 op\)](#)

Opiskelun henkilökohtaistaminen 6 op

(AEJO2017)

Osaamistavoitteet

Opiskelija tuntee ammatillisen erityisopettajankoulutuksen opetus- ja toteutussuunnitelmat ja hän kykenee asettamaan mielekkäitä tavoitteita sekä oman oppimispiirinsä ryhmäkohtaiseen opiskelusuunnitelmaan että henkilökohtaiseen opiskelusuunnitelmaansa. Ryhmässä opiskelija auttaa ryhmän jäseniä tunnistamaan ja hyväksymään erilaisia oppimisen ja ammatillisen kehittymisen tarpeita. Hän tukee toisia löytämään ja vahvistamaan jokaisen ammatti-identiteettiä oppivana, kehittyvänä erityisopettajana.

Opiskelija osaa arvioida omaa ammatillista kasvuaan, oppimistaan ja opiskelulle asettamia tavoitteita. Hän osaa arvioida kriittisesti ammattinsa ja toimintansa perusteita ja tulevaisuuden haasteita. Hänellä on valmiuksia toimia ammatillista erityisopetusta ja erityistä tukea tutkivana ja kehittävänä opettajana. Hän osaa tuottaa erityisopettajuuttaan määrittävän käyttöteorian kirjalliseen muotoon.

Sisältö ja jakson arviointiaineisto

- Ryhmäkohtainen opiskelusuunnitelma

- Henkilökohtainen opiskelusuunnitelma
- Ohjaus- ja arviointikeskustelut
- Mentorointi
- Portfolio ja kokoava itsearviointi
- Päätökeskustelu

Arviointikriteerit

Opiskelun henkilökohtaistamisen jakson aineistojen avulla arvioidaan opiskelun kehittämisosaamista, suunnitelmallisuutta, tavoitteellisuutta, vuorovaikutusosaamista ja opiskelijan reflektio-osaamista. Arviointi kohdistuu myös yhteistyö- ja vuorovaikutusosaamiseen.

Valinnaiset opinnot 5 op (AEJV2017)

Osaamistavoitteet

Opiskelija laajentaa ja syventää erityisopetukseen liittyvää osaamistaan ammatillisten ja henkilökohtaisten kehittymistarpeiden mukaisesti muodostaen mielekkään ja ammatillisesti perustellun kokonaisuuden.

Inklusiivisen koulutuksen kehittäminen 23 op

(AET17Z)

Inklusiivisen koulutuksen kehittämisen opintokokonaisuudessa orientoidutaan erityisopettajuuteen, perehdytään ammatillisen erityisopettajan työn muotoihin ja tarkastellaan ammatillisen erityisopetuksen sidoksia ympäröivään yhteiskuntaan ja työelämään.

- [Muuttuva toimintaympäristö \(8 op\)](#)
- [Ammatillisen erityisopetuksen perusteet \(5 op\)](#)
- [Inklusiivisen toimintaympäristön kehittäminen \(10 op\)](#)

Muuttuva toimintaympäristö 8 op (AETM2017)

Osaamistavoitteet

Opiskelijalla on valmiudet käyttää erityisopetusta määrittäviä asiakirjoja oman oppilaitoksen erityisen tuen ja oman osaamisen kehittämisessä. Opiskelija hankkii tietoa, taitoa ja valmiuksia ammatillisen erityisen tuen kansalliseen ja kansainväliseen verkostotoimijuuteen.

Sisältö

- erityisopetuksen suunnittelua ja toteutusta ohjaavat kansainväliset ja kansalliset asiakirjat
- oppilaitostason erityisopetussuunnitelmat

Arviointiaineisto

- ryhmän työskentelyyn osallistuminen ja niihin liittyvät tehtävät
- oppimistehtävät
- teemaan liittyvä oppimspiiri- ja lähijaksotyöskentely

Arviointikriteerit (hyväksyttävä osaaminen)

- osaa suunnitella ja kehittää työyhteisön erityisopetuksen toimintaa erityispedagogisista lähtökohdista viranomaisohjeistusta noudattaen
- osallistuu aktiivisesti oppimspiiri- ja lähijaksotyöskentelyyn

Ammatillisen erityisopetuksen perusteet 5 op (AETA2017)

Osaamistavoitteet

Opiskelija tietää erityisopetuksen ja erityisen tuen arvolähtökohdat, on perehtynyt alan tieteellisiin julkaisuihin ja hallitsee ammatillisen erityisen tuen peruskäsitteistön. Hän tunnistaa oman suhtautumisensa moninaisuuteen ja osaa toimia tiedostaen omat eettiset periaatteet. Opiskelija osaa hankkia teoreettista tietoa oman työnsä suunnitteluun, toteuttamiseen ja arviointiin.

Sisältö

- erityispedagogiikan peruskysymykset, käsitteet ja etiikka
- erilaisuuden historiaa
- perusteita oppimisvaikeuksista
- ammatillisen erityisen tuen järjestämisen malleja
- ammatillisen erityisen tuen ajankohtaisia haasteita

Arviointiaineisto

- Verkko-opintokokonaisuuden oppimistehtävät

Arviointikriteerit (hyväksyttävä osaaminen)

- hallitsee ammatillisen erityisen tuen peruskäsitteistön
- osaa perustella toimintansa erityiskasvatuksen eettisten periaatteiden mukaan
- tuntee ammatillisen erityisen tuen järjestämisen tapoja

Inklusiivisen toimintaympäristön kehittäminen

10 op (AETI2017)

Osaamistavoitteet

Opiskelijalla on valmiudet kehittää omaa osaamistaan ja tukea oppimispiirinsä jäsenten osaamista erityisopettajana. Opiskelija osaa määrittää oman oppilaitoksen erityisen tuen kehittämisen tavoitteita. Opiskelija ottaa vastuuta erityisen tuen kehittämisestä suunnittelemalla ja toteuttamalla työyhteisön osaamista edistävän kehittämistyön ja tukemalla oppimispiirinsä jäsenten kehittämistyötä vertaisarvioijana ja -ohjaajana. Hän osaa käyttää tiedonhankinnassaan asianmukaisia lähdeaineistoja ja tuottaa kirjallisen raportin toiminnastaan.

Sisältö

- erityisopettajuutta ja erityisopettajan työtä käsittelevää tutkimusta ja kehittämistä koskevaa tietoa
- kehittämistehtävä oman osaamisen ja työyhteisön osaamisen kehittämisen välineenä
- kehittämistehtävän suunnittelu, toteuttaminen, esittely ja raportointi erityisopettajan osaamisena

Arviointiaineisto

- kehittämistehtäväsuunnitelma
- kehittämistehtäväraportti tai -artikkeli
- kehittämistehtävän esittely työyhteisössä
- teemaan liittyvä oppimispiiri- ja lähiopetusjaksotyöskentely
- oppimistehtävät

Arviointikriteerit (hyväksyttävä osaaminen)

- osaa kehittää työyhteisön erityistä tukea ja osaa perustella kehittämistoimet erityispedagogisista lähtökohdista
- osallistuu ammatillisen erityisen tuen ajankohtaiseen keskusteluun
- verkkolehdessä ja / tai Optimassa julkaistava kehittämistehtäväraportin tiivistelmä tai artikkeli

Oppimisen moninaisuus 26 op (AEO17Z)

Tässä opintokokonaisuudessa käsitellään inklusiivisen, esteettömän ja saavutettavan oppimisympäristön rakentamista sekä opetuksen suunnittelua ja toteuttamista siten, että se mahdollistaa monenlaisten oppijoiden oppimisen. Lisäksi käsiteltäviä teemoja ovat yksilöllisten oppimisvalmiuksien tunnistaminen ja huomioiminen, erilaiset oppimisen vaikeudet ja esteet, tuen tarpeet sekä erityisopetuksen ja erityisen tuen menetelmät. Opintokokonaisuuteen sisältyvä harjoittelu yhdistää ammatillisen erityisen tuen teoreettisen ajattelun käytännön toimintaan.

- [Inklusiiviset opetusjärjestelyt \(20 op\)](#)
- [Harjoittelu \(6 op\)](#)

Inklusiiviset opetusjärjestelyt 20 op (AEOY2017)

Osaamistavoitteet

Opiskelija ymmärtää inklusiivisen, esteettömän ja saavutettavan oppimisympäristön merkityksen monenlaisten oppijoiden oppimisen edistämisessä. Hän osaa rakentaa oppimisympäristön erityistä tukea tarvitsevien opiskelijoiden oppimista tukevaksi ja ohjata oppilaitoksen henkilöstöä oppimisympäristön kehittämisessä. Hän osaa tunnistaa ja ottaa huomioon opetuksessaan oppijoiden erilaiset valmiudet ja erityisen tuen tarpeet. Opiskelija osaa suunnitella oppijoiden joustavia, yksilöllisiä opiskelu- ja työllistymispolkuja ja ymmärtää monialaisen yhteistyön merkityksen suunnittelussa. Hän tuntee keskeiset oppimisvaikeudet ja muita oppimista vaikeuttavia tekijöitä. Opiskelija tuntee erilaisia tuki- ja palvelujärjestelmiä.

Sisältö

- oppimisympäristön rakentaminen inklusiiviseksi
- yksilöllisten oppimisvalmiuksien ja tuen tarpeen arviointi
- yksilöllisten opiskelusuunnitelmien laatiminen
- oppimista ja opiskelua vaikeuttavien tekijöiden tunnistaminen
- opetuksen pedagoginen eriyttäminen
- työllistymisen tukeminen
- tuki- ja palvelujärjestelmät

Arviointiaineisto

- ryhmän työskentelyyn osallistuminen ja siihen liittyvät ennakkotehtävät

- verkko-opintokokonaisuuteen osallistuminen (HOJKS)
- oppimistehtävät
- harjoittelu

Arviointikriteerit (hyväksytyt osaaminen)

- osaa kehittää oppimisympäristöjä opiskelua mahdollistaviksi, joustaviksi, esteettömiksi ja saavutettaviksi
- tuntee ja tunnistaa oppimista ja opiskelua vaikeuttavat tekijät
- osaa suunnitella ja toteuttaa opetusta erityispedagogisista lähtökohdista

Oppimisvaikeudet

Tämän osion tavoitteena on oppia tunnistamaan yksilöllisiä tuen tarpeita oppimisessa ja opiskelussa ja suunnittelemaan sekä toteuttamaan tukitoimia henkilökohtaisille opinpoluille. Oppimisvaikeudet ilmenevät hitaana tai poikkeavana taitojen omaksumisena. Ne voidaan havaita jo varhaislapsuudessa motoriikan, kielellisen kehityksen, tarkkaavaisuuden tai hahmottamisen vaikeuksina. Kouluiässä ne ilmenevät lukemisen, luetun ymmärtämisen, kirjoittamisen tai laskemisen vaikeuksina tai puutteina tarkkaavaisuuden tai toiminnanohjauksen taidoissa. Monilla vaikeudet jatkuvat aikuisenakin heijastuen motivaatioon, käyttäytymiseen ja arjen hallintaan. Oppimisvaikeudet voidaan jakaa laaja-alaisiin tai erityisiin oppimisvaikeuksiin ja muihin oppimista haittaaviin tekijöihin.

Harjoittelu 6 op (AEOH2017)

Osaamistavoitteet

Opiskelija osaa arvioida yksilöllisiä oppimisvalmiuksia, suunnitella ja toteuttaa tarkoituksenmukaisia erityisopetuksellisia ja erityisen tuen ratkaisuja harjoitteluympäristössään. Hän osaa tunnistaa erilaisia oppimisvaikeuksia ja oppimisen esteitä sekä osaa rakentaa mielekkäitä oppimisympäristöjä yhdessä oppijoiden ja muiden yhteistyötahojen kanssa. Opiskelijat perehtyvät erityisopetusta, erityistä tukea, yksilöllisen oppimisen arviointia ja ohjausta käsittelevään kirjallisuuteen. He suunnittelevat ja toteuttavat opetusharjoittelun erityisopettajan ohjauksessa. Harjoittelua ei voi tehdä omassa työssä tai työyhteisössä, vaan se toteutetaan itselle uudessa toimintaympäristössä. Myös kansainvälinen harjoittelu on mahdollinen. Opiskelijat arvioivat opetustaan ja laativat valitsemaansa kirjallisuuteen perehtyen harjoitteluraportin.

Sisältö

- oppimisprosessin ja erityisen tuen suunnittelu ja toteutus
- oman osaamisen arviointi

Arviointiaineistot

- opetuksen ja ohjauksen suunnitteluun, toteutukseen ja arviointiin liittyvät dokumentit
- ohjaus- ja arviointikeskustelut ohjaavan erityisopettajan kanssa
- harjoitteluraportti ja hyödynnetty kirjallisuus

Arviointikriteerit (hyväksyttävä osaaminen)

- valitsee oman erityisopettajuuteen kasvun näkökulmasta tavoitteellisen harjoittelukohteen
- osaa suunnitella ja toteuttaa erityispedagogisesti tarkoituksenmukaisen oppimiskokonaisuuden
- osaa arvioida omaa kehittymistään yksilöllisen oppimisen ohjaamisessa ja tukemisessa
- osaa laatia pedagogisesti jäsennellyn raportin

OSAAMISEN HANKKIMINEN JA OSOITTAMINEN

Ammatillinen erityisopettajankoulutus on ammatillisessa koulutuksessa toimiville opettajille tarkoitettua jatkokoulutusta muuttuviin koulutuksen tehtäviin. Koulutukseen tulevat ovat suorittaneet ammatillisen oppilaitosten opettajilta vaadittavan pedagogisen koulutuksen ja hankkineet kokemusta opettajan työstä. Koulutus antaa kelpoisuuden toimia erityisopettajana ammatillisissa oppilaitoksissa, ammatillisissa erityisoppilaitoksissa, aikuisoppilaitoksissa ja ammattikorkeakouluissa erityisopetuksen tehtävissä.

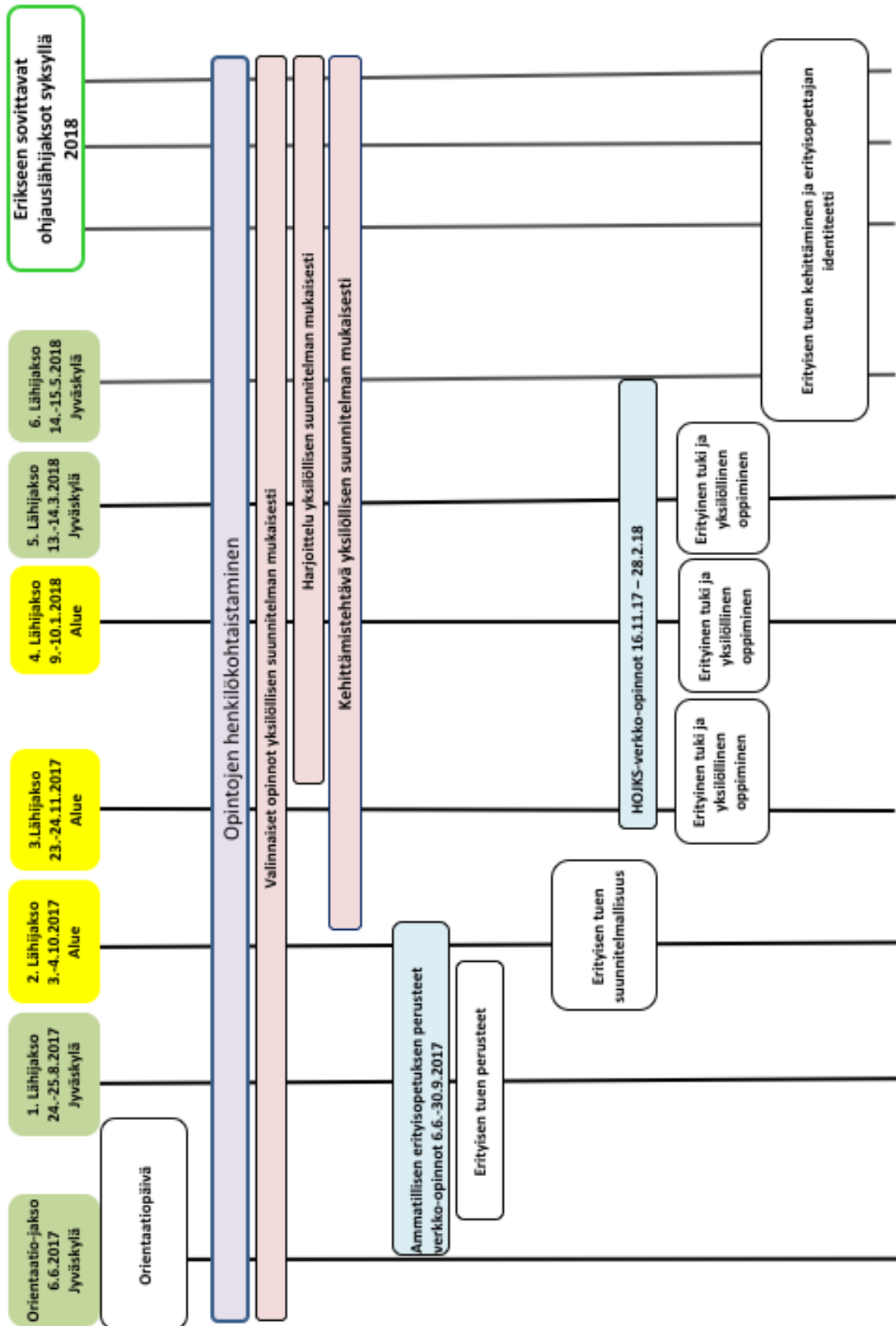
Opiskelijat hankkivat ammatillisen erityisopettajan osaamisen henkilökohtaisen opiskelusuunnitelmansa mukaisesti. 60 opintopisteen laajuinen koulutus toteutetaan joustavana monimuoto-opiskeluna ja se tuottaa ammatillisen erityisopettajan kelpoisuuden. Yksi opintopiste (op) tarkoittaa noin 27 tunnin työskentelyä. Opinnot voi suorittaa työn ohessa lukuun ottamatta lähiopetusjaksoja ja harjoittelua. Omassa työssä ja työn ohella tapahtuvassa opiskelussa yhdistyvät oppimispiirissä tapahtuva oppiminen, itsenäinen opiskelu, lähiopetus, verkko-opintokokonaisuudet, oppimistehtävät, mentorointi ja oman työn kehittäminen. Erityisopettajan työhön kuuluu olennaisena osana neuvottelu- ja konsultointitaidot, joiden vuoksi opiskelijoiden odotetaan osallistuvan aktiivisesti oman oppimispiirin työskentelyyn ja jokaiselle lähijaksolle. Lähijaksot ovat osa opiskeluprosessia, vaikka iso osuus työskentelystä tapahtuu etäopiskeluna.

Opiskelija ja oppimispiiri saa opintojen aikana ohjausta ja palautetta kouluttajilta. Jokaisella opiskelijalla on nimetty vastuukouluttaja, joka vastaa opiskeluprosessin kokonaisuudesta. Vastuukouluttajan vastuulla ovat HOPS-työskentely, harjoittelu, kehittämistehtäväprosessi ja henkilökohtainen ohjaus. Oppimisessa hyödynnetään myös vertaispalautetta ja -ohjausta. Opettajakorkeakoulun opiskelijapalveluiden henkilökunta tiedottaa, neuvoo ja ohjaa opiskeluun liittyvissä kysymyksissä.

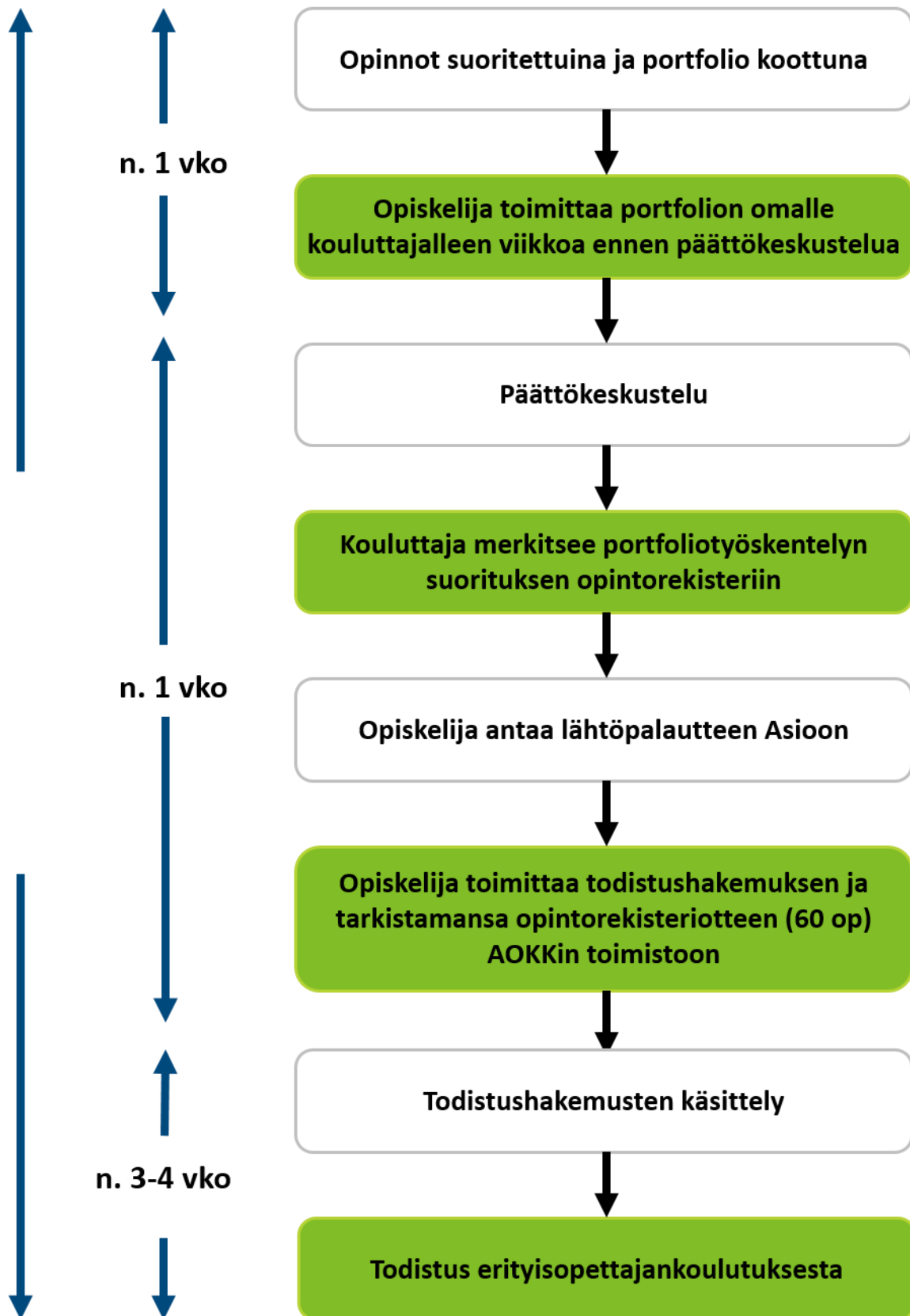
Osaaminen osoitetaan etukäteen määritellyn arviointiaineiston avulla. Osaamisen arvioinnin lähtökohdانا ovat erityisopettajankoulutuksen opetussuunnitelmassa esitetyt osaamistavoitteet. Arviointi perustuu arviointikriteereihin ja arviointimateriaaliin sekä opiskelijan henkilökohtaisiin tavoitteisiin. Arviointi on avointa, jatkuvaa, ohjaavaa ja kehittävää. Arvioijina toimivat opiskelija itse, oppimispiirin jäsenet, harjoittelua ohjaavat opettajat, työyhteisön edustajat ja kouluttajat.

- Erityisopettajankoulutuksen lähijaksot alkavat orientaatiopäivillä 6.6.2017 ja päättyvät joulukuussa 2018.
- Opinto-oikeus päättyy 31.5.2020.
- Opiskelijoilla on mahdollisuus liittää opintoihinsa kansainvälinen opiskelijavaihto.
- Tarkemmin koulutuksen eteneminen on kuvattu seuraavassa kuviossa.
- Opiskelijan valmistumiseen liittyvä prosessi on kuvattu liitteessä 2.

Liite 1. Opintojen toteutumiskaavio

Liite 2. Opintojen päättövaihe

Liite 3. Osaamisen tunnistaminen ja opintojen korvaaminen

	Opintojakson voi korvata aikaisempien opintojen / työkokemuksen todistuksella	Opintojakson voi suorittaa aiemmin hankitun osaamisen osoittamisella
Opintojaksot	<p>Ammatillisen erityisopetuksen perusteet verkko-opintokokonaisuus 5 op (suoritettu 1.8.2007 jälkeen)</p> <p>Valinnaiset opinnot 5 op (suoritettu 1.8.2014 jälkeen)</p>	<p>Muuttuva toimintaympäristö 8 op</p> <p>Yksilölliset opetusjärjestelyt 20 op</p>
Osaamisen tunnustamisen tai opintojen korvaamisen hakumenettely	<p>Korvaavuushakemus ja todistus suoritetuista opinnoista opintojen ohjaajalle.</p>	<p>Arviointiaineisto ja hakemus osaamisen tunnustamista ja arvioimista varten vastuukouluttajalle.</p>
Hakemuksen käsittely	<p>Opintojen ohjaaja käsittelee hakemuksen ja päättää korvaavuuden hyväksymisestä.</p> <p>Kielteisessä tapauksessa hän perustelee päätöksensä. Opiskelijalle lähetetään kopio päätöksestä. Korvaavuuteen perustuva hyväksilukeminen merkitään opintorekisteriin opintotoimistossa (merkintä M).</p>	<p>Vastuukouluttaja käsittelee hakemuksen ja päättää osaamisen tunnustamisesta.</p> <p>Kielteisessä tapauksessa hän perustelee päätöksensä. Opiskelijalle lähetetään kopio päätöksestä. Korvaavuuteen perustuva hyväksilukeminen merkitään opintorekisteriin opintotoimistossa (merkintä M).</p>